

**KONGREGACIJA ZA
NAUK VJERE**

DOKTRINALNA NOTA

*o nekim pitanjima vezanim
uz sudjelovanje katolika
u političkom životu*

ika
zagreb

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE

DOKTRINALNA NOTA
o nekim pitanjima vezanim
uz sudjelovanje katolika u političkom životu

Zagreb, 2003.

BIBLIOTEKA: "IKA-DOKUMENTI"

Knjiga 8

Naslov originala: *Congregazione per la dottrina della fede:*

Nota dottrinale circa alcune questioni riguardanti l'impegno e il comportamento dei cattolici nella vita politica.

Izdavač: Izvještajna katolička agencija

IKA-Zagreb, Kaptol 4, Zagreb

Za izdavača: Anton Šuljić

Preveo: Slavko Antunović

Tisak: Tiskara Šuljić

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 261.7:262.6

DOKTRINALNA nota o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu / Kongregacija za nauk vjere ; <preveo Slavko Antunović>. - Zagreb : Izvještajna katolička agencija IKA, 2003. - (Biblioteka IKA - dokumenti ; knj. 8)

Prijevod djela: Nota dottrinale circa alcune questioni riguardanti l'impegno e il comportamento dei cattolici nella vita politica.

ISBN 953-6259-07-9

I. Congregatio pro doctrina fidei

I. Katolička crkva — Politička uloga

II. Politički angažman — Kršćansko gledište

430130034

ISBN 953-6259-07-9

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE

DOKTRINALNA NOTA

o nekim pitanjima vezanim

uz sudjelovanje katolika u političkom životu

Kongregacija za nauk vjere, poslušavši također mišljenje Papinskog vijeća za laike, smatrala je primjerenim objaviti ovu "Doktrinalnu notu o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu". Nota je upućena biskupima Katoličke crkve i, na osobit način, katoličkim političarima i svim vjernicima koji su pozvani sudjelovati u javnom i političkom životu demokratskih društava.

I. Trajni nauk

1. Zauzimanje kršćana u svijetu tijekom dvijetisućljetne povijesti pronašlo je mnoštvo različitih izražaja. Jedan je od tih sudjelovanje kršćana u političkom životu: kršćani, kao što je govorio jedan od crkvenih pisaca iz prvih stoljeća, “sudjeluju u javnom životu kao građani”⁽¹⁾. Crkva među svojim svecima časti brojne muškarce i žene koji su služili Bogu velikodušnom zauzetošću u političkom djelovanju i vršenju vlasti. Među njima je i sv. Toma More, proglašen zaštitnikom ljudi iz vlasti i političara. On je posvjedočio svojim mučeništvom “neotuđivo dostojanstvo čovjekove savjesti”⁽²⁾. Premda izvrnut različitim oblicima psihološkog pritiska, sveti Toma nije pristao na kompromis. Ne odričući se “postojane vjernosti legitimnoj vlasti i institucijama” kojom se odlikovao, poručio je svojim životom i smrću da se “čovjek ne smije odijeliti od Boga, niti politika od morala”⁽³⁾.

Današnja demokratska društva u kojima svi – što treba pohvaliti – u istinskoj slobodi izravno sudjeluju u vođenju javnih poslova⁽⁴⁾, zahtijevaju od građana, kršćana i nekršćana, nove i šire oblike sudjelovanja u javnom životu. Svojim glasom na izborima za predstavnike zakonodavne i izvršne vlasti, kao i na ostale načine, svi mogu pridonijeti oblikovanju političkih rješenja i zakonskih odluka

koje, prema njihovu mišljenju, u većoj mjeri koriste općem dobru ⁽⁵⁾.

Život u demokratskome političkom sustavu ne bi se mogao plodonosno razviti bez djelatnoga, odgovornog i velikodušnog uključivanja svih, "dakako u različitosti i komplementarnosti oblika, razina, dužnosti i odgovornosti" ⁽⁶⁾.

Izvršavanjem svojih građanskih dužnosti, "vođeni svojom kršćanskom savješću" ⁽⁷⁾, u skladu s pripadajućim joj vrijednostima, vjernici laici vrše također svoju zadaću prožimanja vremenitog reda kršćanskim duhom, poštujući njegovu narav i opravdanu autonomiju ⁽⁸⁾, te surađujući s ostalim građanima prema specifičnoj stručnosti i na vlastitu odgovornost ⁽⁹⁾. Posljedica toga temeljnog učenja Drugoga vatikanskog koncila je da se "vjernici laici ne mogu nipošto odreći sudjelovanja u 'politici', to jest u mnogostrukom i raznovrsnom gospodarskom, društvenom, zakonodavnom, upravnom i kulturnom djelovanju koje teži suvislom i institucionalnom promicanju općeg dobra" ⁽¹⁰⁾, što uključuje promicanje i obranu dobara, kao što su javni red i mir, sloboda i jednakost, poštivanje ljudskog života i okoliša, pravednost, solidarnost, itd.

Ova nota nema namjeru izložiti cjelokupni nauk Crkve o tom pitanju, koji je u svojim bitnim crtama sažet u Katekizmu Katoličke Crkve, nego namjerava samo dozvati u svijest neka načela koja

su svojstvena kršćanskoj savjesti i koja nadahnjuju društveno i političko zauzimanje katolika u demokratskim društvima ⁽¹¹⁾. I to poradi toga što su se u ovo posljednje doba, često pod pritiskom svjetskih događanja, javila dvosmislena usmjerenja i diskutabilna stajališta zbog kojih je nužno pojasniti neke važne sastavnice učenja Crkve na tome području.

II. Neke ključne točke u trenutnim kulturalnim i političkim raspravama

2. Građansko se društvo danas nalazi u složenome kulturalnom procesu koji pokazuje svršetak jednog razdoblja i nesigurnost zbog početka nečega novog što se pomalja na obzoru. Velika postignuća našeg doba pokazuju čovjekov napredak u dostizanju životnih uvjeta primjerenijih čovjekovu dostojanstvu. Porast odgovornosti prema zemljama koje su još uvijek na putu razvoja nesumnjivo je znak od velike važnosti, koji pokazuje sve veću osjetljivost za opće dobro. Zajedno s tim, ipak, ne mogu se prešutjeti stvarne opasnosti koje određena stremljenja u društvu promiču kroz zakonodavstva, niti se smiju zanemariti posljedice koje će to imati po buduće naraštaje.

Danas je na snazi svojevrсни kulturalni relativizam što se jasno očituje u teoretskoj razradi i obrani etičkog pluralizma, koji opravdava dekadenciju i napuštanje razlogâ i načelâ naravnoga moralnog zakona. Slijedom tog stremljenja nije neobično, nažalost, čuti u javnosti izjave u kojima se tvrdi da je taj etički pluralizam sâm preduvjet za demokraciju ⁽¹²⁾. Kao rezultat, građani za vlastita moralna opredjeljenja traže potpunu autonomiju dok zakonodavci smatraju da poštuju tu slobodu odlučivanja donoseći zakone koji ne uzimaju u obzir načela naravne etike popuštajući tako pred određenim prolaznim moralnim i kulturalnim usmjerenjima ⁽¹³⁾, kao da bi sva shvaćanja života bila jednako vrijedna. Istodobno, prijetrovno se poziva na vrijednost tolerancije kada se od većine građana, među njima i katolika, traži da svoj doprinos društvenome i političkom životu – putem legitimnih sredstava koja su u demokraciji svima dostupna – ne zasnivaju na shvaćanju osobe i općeg dobra koje smatraju istinitima i ispravnima. Sama povijest 20. stoljeća pokazuje kako su u pravu oni građani koji prepoznaju pogrešnost relativizma i, zajedno s tim, shvaćanja da ne postoji moralna norma ukorijenjena u narav ljudskog bića, koja mora voditi naše shvaćanje čovjeka, općeg dobra i države.

3. To relativističko poimanje pluralizma, naravno, nema ništa zajedničko s legitimnom slobodom građanâ katolikâ da među političkim mišljenjima izaberu ona koja su spojiva s vjerom i naravnim moralnim zakonom i koja se prema njihovu kriteriju najbolje podudaraju sa zahtjevima općeg dobra. Politička sloboda nije i ne može se temeljiti na relativističkoj ideji da su sva poimanja čovjekova dobra jednako istinita i vrijedna, već, radije, na činjenici da su politička djelovanja, korak po korak, upravljena što konkretnijem ostvarenju istinskog dobra čovjeka i društva u određenome povijesnom, zemljopisnom, gospodarskom i kulturalnom kontekstu. Iz specifičnosti zadaća koje treba ostvariti i različitosti okolnosti općenito proizlazi pluralnost političkih usmjerenjâ i rješenjâ. Nije zadaća Crkve izložiti konkretna rješenja – a još manje predlagati pojedina rješenja kao jedina prihvatljiva – za ovozemna pitanja koja je Bog prepustio slobodnome i odgovornom sudu svakog pojedinca, premda je njezino pravo i dužnost izreći moralne sudove o svjetovnim pitanjima kada se to traži od vjere ili moralnog zakona ⁽¹⁴⁾. Ako kršćani moraju “u uređenju vremenitih stvari priznati kao legitimna mišljenja koja se međusobno razlikuju” ⁽¹⁵⁾, jednako tako su pozvani odbaciti, kao štetno za demokratski život, shvaćanje pluralizma koje se zasniva na moralnom relativizmu. Demokracija, naime, mora

počivati na istinskim i čvrstim temeljima, to jest neopozivim etičkim načelima koji po svojoj naravi i svojoj ulozi predstavljaju sam temelj društvenog života.

Na razini konkretnoga političkog djelovanja općenito mogu postojati različite političke stranke u kojima katolici mogu djelovati kako bi ostvarili – osobito kroz parlamentarna zastupanja – svoje pravo i obvezu da pridonose izgradnji građanskog života svoje zemlje⁽¹⁶⁾. Tomu je tako zbog naravi određenih odluka vezanih uz društveni poredak koje dopuštaju više mogućih načina ostvarenja, zatim činjenice da su često moralno prihvatljive različite strategije za ostvarenje ili jamčenje iste temeljne vrijednosti, mogućnosti da se na različiti način tumače temeljna načela političke teorije, kao i tehničke složenosti dobrog dijela političkih problema. To se ipak ne smije pomiješati s nejasnim pluralizmom u odabiru moralnih načela ili bitnih vrijednosti. Opravdana pluralnost vremenitih izbora u samom je korijenu djelovanja katolika u politici i izravno je povezana s kršćanskim moralnim i društvenim učenjem. Tog su se učenja katolici laici dužni držati pri sudjelovanju u političkom životu kako bi bili sigurni da je ono u znaku dosljedne odgovornosti za vremenite stvarnosti.

Crkva je svjesna da demokracija s jedne strane na najbolji način izražava izravno sudjelovanja

građana u političkim odlukama, a s druge je strane moguća samo u mjeri u kojoj ima u svom temelju ispravno shvaćanje osobe⁽¹⁷⁾. Sudjelovanje katolika u političkom životu ne smije ničim ugroziti to načelo, jer bi se u suprotnom zanijekala kršćanska vjera u svijetu i unutarnje jedinstvo i dosljednost samih vjernika. Demokratsko ustrojstvo na kojem se suvremena država nastoji izgraditi bilo bi poprilično krmje ukoliko u njegovu središtu ne bi bila osoba. Poštivanje je osobe to koje demokratsko sudjelovanje čini mogućim. Kao što uči Drugi vatikanski koncil, zaštita “prava osobe jest, naime, nužan uvjet da građani, bilo pojedinačno ili udruženi, mogu aktivno sudjelovati u životu i upravi javnih poslova”⁽¹⁸⁾.

4. Polazeći otud grana se složena mreža današnjih problema, uključujući neka s kojima se protekli naraštaji nisu nikada suočili. Znanstveni je napredak, doista, urodio postignućima koja pobuđuju nemir u savjestima i koja nameću iznalaženje rješenja koja će na dosljedan i postojan način biti kadra poštivati etička načela. Istodobno, iznose se zakonski prijedlozi koji, ne mareći za posljedice koje će to imati po egzistenciju i budućnost naroda u smislu oblikovanja uljudbi i društvenih ponašanja, nasrću na samu nepovredivost ljudskog života. Katolici, u tim teškim prilikama,

imaju pravo i dužnost podsjećati društvo na dublji smisao života i odgovornost svakoga u tom pogledu. Ivan Pavao II., nastavljajući trajni nauk Crkve, više je puta ponovio da oni koji su izravno uključeni u zakonodavna predstavništva imaju "preciznu obvezu da se suprotstave" svakom zakonu koji napada ljudski život. Njima, kao i svakom katoliku, nije moguće sudjelovati u širenju mišljenja u korist takvog zakona, niti je ikom od njih dopušteno za njega glasovati ⁽¹⁹⁾. To ne sprječava, kao što uči Ivan Pavao II. u enciklici *Evangelium vitae* govoreći o slučaju kada nije moguće otkloniti ili potpuno dokinuti zakon o pobačaju koji je već na snazi ili predložen za glasovanje, da "jedan zastupnik, čije bi osobno apsolutno protivljenje pobačaju bilo jasno i svima poznato, dozvoljeno ponudi vlastitu potporu prijedlozima koji smjeraju smanjenju štete nekog zakona te da smanji negativne učinke na razini kulture i javne moralnosti" ⁽²⁰⁾.

U tom se kontekstu mora napose spomenuti da ispravno oblikovana kršćanska savjest ne dopušta ikome da svojim glasom podupire političke programe ili pojedini zakon koji proturječe temeljnim sadržajima vjere i morala. Kršćanska vjera čini nerazdjeljivu cjelinu i nedopustivo je izdvojiti ijedan njezin sadržaj na štetu cjeline katoličkog nauka. U političkom zauzimanju za jedan određeni vidik društvenog nauka Crkve ne iscrpljuje se

odgovornost pojedinca za opće dobro. Niti katolik smije misliti kako može na drugog prenijeti tu svoju kršćansku odgovornost. Ta zadaća proizlazi naime iz evanđelja Isusa Krista, tako da se istina o čovjeku i svijetu naviješta i u djelo provodi.

Kada političko djelovanje dolazi u dodir s moralnim načelima koja ne dopuštaju ukidanja, iznimke ili kompromis, tada zauzetost katolika biva još izraženija i pod teretom veće odgovornosti. Kada je riječ o temeljnim i neotudivim etičkim zahtjevima, vjernici moraju znati da je u pitanju sama bit moralnog reda, koji se tiče dobra osobe u cjelini. To je slučaj sa zakonima o pobačaju i eutanaziji (koju se ne smije pomiješati s odlukom da se odustane od terapijske upornosti; odluka u tom smjeru naime je, također s moralnog stajališta, opravdana). Takvi zakoni moraju braniti temeljno pravo na život počevši od njegova začeca do njegova prirodnog svršetka. Jednako tako, potrebno je čuvati i promicati obitelj, utemeljenu na monogamnom braku između osoba različitog spola i zaštićenu u njezinu jedinstvu i postojanosti, unatoč suvremenim zakonima o rastavi: s njom se ni na koji način ne mogu izjednačiti ostali oblici suživota, niti smiju kao takvi biti zakonom priznati. Isto vrijedi za jamčenje slobode roditeljima da odgajaju svoju djecu; to je neotudivo pravo koje je, između ostalog, priznato u Općoj povelji o ljudskim pravima. Na

isti se način mora promatrati skrb društva za maloljetnike i oslobađanje od suvremenih oblika ropstva (primjerice zloupotrebe droge i prostitucije). Postoji, nadalje, pravo na vjersku slobodu i razvoj gospodarstva koje će biti u službi osobe i općeg dobra, u poštivanju društvene pravde, načelâ ljudske solidarnosti i supsidijarnosti, prema kojima se moraju “priznati prava svih osoba, obitelji i skupina, kao i njihovo služenje tim pravima”⁽²¹⁾. Konačno, treba spomenuti pitanje mira. Određene mirotvorne i ideološke vizije nastoje, ponekad, sekularizirati vrijednost mira, dok se, u drugim slučajevima, javlja problem poopćenih etičkih prosudbi pri čemu se zaboravlja na složenost pitanja koja su posrijedi. Mir je uvijek “plod pravednosti i učinak ljubavi”⁽²²⁾; traži radikalno i potpuno odbacivanja nasilja i terorizma i zahtijeva trajno i budno zauzimanje svih odgovornih u politici.

III. Načela katoličkog nauka o autonomiji svjetovnog poretka i pluralizmu

5. Dok pluralnost metodologija koja odražava različite senzibilitete i kulture može biti opravdana u pristupu tim pitanjima, niti jedan se vjernik ne smije pozivati na načelo pluralizma i autonomije laikâ uključenih u politički život kako bi

podupirao politike koje ugrožavaju ili podrivaju temeljne etičke zahtjeve za opće dobro društva. Tu nije riječ o “vjerskim vrijednostima” per se, jer su ti etički zahtjevi ukorijenjeni u ljudskoj naravi i pripadaju naravnome moralnom zakonu. Ti etički zahtjevi ne traže od onih koji ih zastupaju da ispovijedaju kršćansku vjeru, premda ih nauk Crkve uvijek i posvuda potvrđuje i brani kao dio svog nesebičnog služenja istini o čovjeku i općem dobru građanskog društva. Osim toga, ne smije se nijekati da se politika mora također držati načelâ od apsolutne vrijednosti upravo zato jer su u službi dostojanstva osobe i istinskoga ljudskog napretka.

6. Učestalo pozivanje na “opravdanu autonomiju katolika laika” u političkom djelovanju zahtijeva određeno pojašnjenje. Promicanje općeg dobra po vlastitoj savjesti nema ništa zajedničko s “konfesionalnošću” ili vjerskom nesnošljivošću. Za katolički moralni nauk neovisnost građanske i političke sfere od religijske i crkvene – no ne i moralne – vrijednost je koju je Katolička crkva stekla i priznala te je dio suvremene civilizacijske baštine⁽²³⁾. Ivan Pavao II. više je puta upozorio na opasnosti koje dolaze od miješanja vjerske i političke sfere. “Do krajnje osjetljivih prilika dolazi kada neka specifično vjerska norma postane, ili teži postati, državni zakon, ne vodeći računa o

razlikovanju između pitanja iz religijske domene i onih za koje je mjerodavno političko društvo. Izjednačavanje vjerskog zakona s građanskim pravom može ugušiti vjersku slobodu i ići čak dotle da ograniči ili zaniječe druga neotuđiva ljudska prava” (24). Svi su vjernici itekako svjesni da specifično vjerski čini (ispovijest vjere, bogoslužje, podjeljivanje sakramenata, teološka učenja, komuniciranja između vjerskih vlasti i vjernika, i dr.) ostaju izvan nadležnosti države. Država se ne smije miješati niti na bilo koji način tražiti ili zabranjivati takve aktivnosti, osim kada je u pitanju javni red. Priznavanje građanskih i političkih prava i dodjela javnih službi ne smije ovisiti o vjerskim uvjerenjima ili djelovanjima građana.

Nešto je sasvim drugo pravo i dužnost građana katolika, kao i svih ostalih građana, da iskreno traže istinu i promiču i brane dopuštenim sredstvima moralne istine koje se tiču društvenog života, pravednosti, slobode, poštivanja života i ostalih prava osobe. Činjenica da neke od tih istina uči i Crkva ne umanjuje političku legitimnost ili opravdanu autonomiju doprinosi građana koji se za njih zalažu, neovisno o ulozi koju su u prepoznavanju tih istina odigrali čovjekov razum, odnosno potvrđivanje od strane kršćanske vjere. Takvu autonomiju u prvom redu ima osoba koja svojim stavom priznaje istine koje proizlaze iz

naravne spoznaje čovjeka koji živi u društvu, također ako te istine istodobno uči određena religija, jer istina je jedna. Bilo bi pogrešno pomiješati pravu autonomiju koju katolici mogu imati u političkom životu s traženjem načelâ koja ne uzimaju u obzir moralni i društveni nauk Crkve.

Svojim miješanjem u to područje, crkveno Učiteljstvo ne želi vršiti političku vlast ili ukinuti slobodu mišljenja katolika o vremenitim pitanjima. No, ono želi – što i jest njegova vlastita zadaća – poučavati i rasvjetljivati savjest vjernikâ, osobito onih koji sudjeluju u političkom životu, da njihovo djelovanje bude uvijek u službi cjelovitog promicanja osobe i općeg dobra. Društveni nauk Crkve nije uplitanje u vlast pojedinih zemalja. No, jamačno postavlja obvezu vjernika laika da bude moralno dosljedan u svojoj savjesti, koja je jedna i nepodijeljena. “U njihovu bivstvovanju ne mogu biti dva usporedna života, s jedne strane, tzv. ‘duhovni’ život, sa svojim vrednotama i zahtjevima; s druge, tzv. ‘svjetovni’ život, tj. život u obitelji, na poslu, u društvenim odnosima, u političkome i kulturnom djelovanju. Mladica, urasla u trs koji je Krist, donosi svoj rod u svim područjima djelovanja i života. Zaista, sva toliko različita područja laičkog života uklapaju se u Božji naum koji ih želi kao ‘povijesno mjesto’ objave i ostvarenja djelotvorne ljubavi Isusa Krista na slavu Oca i u službi braće. Svaka

djelatnost, sve okolnosti, svako stvarno zalaganje – primjerice, stručnost i solidarnost na poslu, ljubav i privrženost u obitelji te odgoj djece, socijalna skrb i politika, prenošenje istine u području kulture – providnosno su dane okolnosti za ‘život neprestane vjere, ufanja i ljubavi’”⁽²⁵⁾. Živjeti i djelovati po svojoj savjesti u političkim pitanjima nije ropsko pokoravanje stajalištima koja nemaju veze s politikom niti neka vrsta konfesionalizma, već način na koji kršćani daju stvarni prinos da, kroz politički život, društvo postane pravednije i primjerenije dostojanstvu osobe.

U demokratskim društvima svi se prijedlozi slobodno raspravljaju i ocjenjuju. Oni koji bi u ime poštivanja savjesti pojedinca, u moralnoj dužnosti kršćana da budu dosljedni vlastitoj savjesti, htjeli vidjeti nešto zbog čega ih se treba isključiti iz političkog života, poričući im legitimnost da u politici djeluju na temelju vlastitih uvjerenja u pitanjima od općeg dobra, upali bi u svojevrсни netolerantni sekularizam. Takvim stavom ne želi se zanijekati samo važnost sudjelovanja kršćana u javnome i političkom životu, već i mogućnost same naravne etike. U tom slučaju, bio bi otvoren put za moralnu anarhiju koja ne bi imala ništa zajedničko s opravdanim pluralizmom. To bi imalo za očitu posljednicu ugnjetavanje slabijega od strane jačega. Osim toga, marginalizacija kršćanstva ne bi donijela

ništa dobrog za budućnost društva i slogu među ljudima; naprotiv, ugrozila bi same duhovne i kulturalne temelje civilizacije.⁽²⁶⁾

IV. Razmišljanja o nekim posebnim vidicima

7. U posljednje je vrijeme bilo slučajeva da su neke organizacije i udruge koje su nadahnjuju na katoličkim načelima davale potporu političkim snagama i pokretima koji su o temeljnim etičkim pitanjima zastupali mišljenja koja se protive moralnom i društvenom učenju Crkve. Ti su stavovi i potpore, budući da proturječe temeljnim načelima kršćanske savjesti, nespojivi s pripadnošću udrugama ili organizacijama koje sebe nazivaju katoličkim. Isto tako treba istaknuti kako su neke katoličke revije i novine u nekim zemljama izražavale politička usmjerenja koja su bila dvoznačna ili pogrešna, krivo tumačeći ideju autonomije katolikâ u politici i ne uzimajući u obzir ovdje spomenuta načela.

Vjera u Isusa Krista, koji je “Put i Istina i Život” (Iv 14,6), zahtijeva od kršćana da ulože veće napore u izgradnju uljudbe koja će, nadahnuta na evanđelju, ponovno predložiti baštinu vrijednosti i sadržaja katoličke predaje. Nužnost da se plodovi duhovne, intelektualne i ćudoredne baštine katolištva

izraze na način koji će biti razumljiv suvremenoj uljudbi danas je vrlo žurna zadaća, također da bi se izbjegla opasnost kulturalnog otuđenja katolika. Povrh toga, kulturalna dostignuća i zrelo iskustvo katolika u političkom životu u različitim zemljama, osobito u desetljećima nakon Drugoga svjetskog rata, ne dopuštaju bilo kakav kompleks manje vrijednosti u odnosu na ostale političke programe za koje je nedavna povijest pokazala da su slabi ili potpuno promašeni. Nedovoljno je i ograničavajuće misliti da se zauzimanje katolika u društvu može ograničiti na jednostavnu preobrazbu struktura, jer ako na osnovnoj razini nema uljudbe koja je u stanju prihvatiti, opravdavati i provoditi u djelo stajališta koja proizlaze iz vjere i morala, te će promjene uvijek počivati na slabim temeljima.

Kršćanska vjera nije nikada težila za tim da društvena i politička pitanja smjesti u strogi okvir, svjesna da u povijesnoj dimenziji u kojoj čovjek živi postoje nesavršene situacije, koje su često podložne brzim promjenama. Zbog toga je nužno da kršćanin odbaci političke stavove i djelovanja nadahnuta na utopističkoj viziji koja, izokrećući tradiciju biblijske vjere u neku vrstu profetizma bez Boga, zloupotrebljava religijsku poruku usmjeravajući savjesti prema nadi koja je u potpunosti upravljena ovozemnoj stvarnosti i lišava značenja ili

reinterpretira kršćansko stremljenje prema vječnom životu.

Istodobno, Crkva uči da nema prave slobode bez istine. "Istina i sloboda su ili skupa povezane ili skupa nesretno propadaju" ⁽²⁷⁾. U društvu u kojem se istina ne spominje niti traži, slabi i svaki oblik istinskog ostvarenja slobode, otvarajući put libertinizmu i individualizmu, štetnima za očuvanje dobra osobe i cijelog društva.

8. U tom pogledu dobro je dozvati u svijest istinu koja se danas u javnom mišljenju nerijetko pogrešno shvaća i iznosi: pravo na slobodu savjesti, i na poseban način na vjersku slobodu, o kojem uči deklaracija *Dignitatis humanae* Drugoga vatikanskog koncila, temelji se na ontološkom dostojanstvu osobe, a ni na koji način na nepostojećoj jednakosti među religijama i kulturalnim sustavima ljudskog roda ⁽²⁸⁾. Razmišljajući o tom pitanju papa Pavao VI. uči da "Koncil, ni na koji način, ne temelji to pravo na vjersku slobodu na činjenici da sve religije i sva učenja, uključujući također kriva, imaju više ili manje jednaku vrijednost; temelji je naprotiv na dostojanstvu osobe, koje zahtijeva da je se ne izlaže izvanjskim prisilama koje teže spriječiti savjest u njezinu traženju istine o pravoj religiji i prijanjanje uz istu" ⁽²⁹⁾. Kada, dakle, katolički nauk potvrđuje

slobodu savjesti i vjerske slobode ne protuslovi osudi ravnodušnosti i relativizma⁽³⁰⁾; naprotiv, s njom se potpuno slaže.

V. Zaključak

9. Smjernice sadržane u ovoj noti namjeravaju rasvijetliti jedan od najvažnijih vidika jedinstva kršćanskog života: povezanost vjere i života, evanđelja i kulture, na koju podsjeća Drugi vatikanski koncil koji potiče kršćane da “nastoje svojim zemaljskim dužnostima vjerno udovoljavati, i to vođeni evanđeoskim duhom. Ostavljaju istinu oni koji zato što znaju da ovdje nemamo stalna prebivališta, nego da tražimo buduće, misle da zbog toga mogu zanemariti svoje zemaljske dužnosti, zaboravljajući da ih sama vjera još više obavezuje na njih, svakoga prema njegovu pozivu... Neka se kršćani radije vesele što... mogu sve svoje zemaljske djelatnosti obavljati tako da ljudska, obiteljska, profesionalna, znanstvena ili tehnička nastojanja ujedinjuju u životnu sintezu s religioznim vrednotama pod čijim se uzvišenim vodstvom sve upravlja na slavu Božju”⁽³¹⁾.

Vrhovni svećenik Ivan Pavao II. na audijenciji od 21. studenoga 2002. odobrio je ovu notu, prihvaćenu na redovnoj sjednici ove Kongregacije i naredio da se objelodani.

Rim, iz sjedišta Kongregacije za nauk vjere, 24. studenog 2002., svetkovina Krista Kralja svega stvorenja.

† KARDINAL JOSEPH RATZINGER
Pročelnik

† TARCISIO BERTONE, S.D.B.
Umirovljeni nadbiskup Vercellija
Tajnik

[1] Pismo Diognetu, 5,5; usp. Katekizam Katoličke crkve, br. 2240.

[2] Ivan Pavao II., Apostolsko pismo u obliku Motu propria Proglašenje svetog Tome Mora zaštitnikom ljudi iz vlasti i političara, 1: AAS 93 (2001.), 76.

[3] Isto, 4.

[4] Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija Gaudium et spes, 31; Katekizam Katoličke crkve, br. 1915.

[5] Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija Gaudium et spes, 75.

[6] Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica, Christifideles laici, 42: AAS 81 (1989.). Ova doktrinalna nota odnosi se na sudjelovanje u političkom životu vjernikâ laikâ. Biskupi Crkve imaju pravo i dužnost primjenjivati moralna načela i na područje društvenosti; “unatoč tome aktivno sudjelovanje u političkim strankama pridržano je vjernicima laicima” (isto, 60). Usp. Kongregacija za kler, Direktorij za službu i život prezbitera, (31. ožujka 1994.), 33.

[7] Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija Gaudium et spes, 76.

[8] Usp. isto, 36.

[9] Usp. Drugi vatikanski koncil, Dekret Apostolicam actuositatem, 7; Dogmatska konstitucija Lumen gentium, 36, Pastoralna konstitucija Gaudium et spes, 31 i 43.

[10] Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Christifideles laici*, 42.

[11] U posljednja dva stoljeća, papinsko se Učiteljstvo više put oglasilo o temeljnim pitanjima vezanim uz društveni i politički poredak. Usp. Lav XIII., Enciklika *Diuturnum illud*, ASS 14 (1881.-1882.); Enciklika *Immortale Dei*, ASS 18 (1885.-1886.); Enciklika *Libertas praestantissimum*, ASS 20 (1887.-1888.); Enciklika *Rerum novarum*, ASS 23 (1890.-1891.); Benedikt XV., Enciklika *Pacem Dei munus pulcherrimum*, AAS 12 (1920.); Pio XI, Enciklika *Quadragesimo anno*, AAS 23 (1931.); Enciklika *Mit brennender Sorge*, AAS 29 (1937.) 145-167; Enciklika *Divini Redemptoris*, AAS 29 (1937.) 78 sl.; Pio XII., Enciklika *Summi Pontificatus*, AAS 31 (1939.) 423 sl.; Božićne poruke 1941.-1944.; Ivan XXIII., Enciklika *Mater et magistra*, AAS 53 (1961.) 401-464; Enciklika *Pacem in terris* AAS 55 (1963.) 257-304; Pavao VI., Enciklika *Populorum progressio*, AAS 59 (1967.) 257-299; Apostolsko pismo *Octogesima adveniens*, AAS 63 (1971.) 401-441.

[12] Usp. Ivan Pavao II., Enciklika *Centesimus annus*, 46: AAS 83 (1991.); Enciklika *Veritatis splendor*, 101: AAS 85 (1993.), 1212-1213; Govor talijanskom parlamentu, 5: *L'Osservatore Romano* (15. studeni 2002.).

[13] Usp. Ivan Pavao II., Enciklika *Evangelium vitae*, 22: AAS 87 (1995.), 425-426.

[14] Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 76.

[15] Isto, 75.

[16] Usp. isto, 43 i 75.

[17] Usp. isto, 25.

[18] Isto, 73.

[19] Usp. Ivan Pavao II., Enciklika *Evangelium vitae*, 73.

[20] Isto.

[21] Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 75.

[22] Katekizam Katoličke Crkve, br. 2304.

[23] Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 76.

[24] Ivan Pavao II., Poruka za Svjetski dan mira 1991.: "Ako želiš mir, poštuj savjest svake osobe", 4: AAS 83 (1991.), 414-415.

[25] Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Christifideles laici*, 59. Cijeli je citat iz dekreta Drugog vatikanskog koncila *Apostolicam actuositatem*, br. 4.

[26] Usp. Ivan Pavao II., Obraćanje diplomatskom zboru akreditiranom pri Svetoj Stolici: *L'Osservatore Romano* (11. siječnja 2002.).

[27] Ivan Pavao II., Enciklika *Fides et ratio*, 90: AAS 91 (1999.), 75.

[28] Usp. Drugi vatikanski koncil, Deklaracija Dignitatis humanae, 1: "Stoga ponajprije izjavljuje Sveti Sabor da je sam Bog objavio ljudskom rodu put po kojemu se – Njemu služeći – ljudi mogu u Kristu spasiti i posvetiti. Vjerujemo da ta jedina prava religija postoji u katoličkoj i apostolskoj Crkvi". To nimalo ne umanjuje iskreno poštivanje koje Crkva gaji prema različitim vjerskim tradicijama, prepoznavajući u njima "elemente istine i dobra". Vidi također, Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija Lumen gentium, 16; Dekret Ad gentes, 11; Deklaracija Nostra aetate, 2; Ivan Pavao II., Enciklika Redemptoris missio, 55; AAS 83 (1991.), 302-304; Kongregacija za nauk vjere, Deklaracija Dominus Iesus, 2, 8, 21: AAS 92 (2000.), 742-765.

[29] Pavao VI., Govor Svetom kolegiju i Rimskoj prelaturi, u: "Insegnamenti di Paolo VI" 14 (1976.), 1088-1089.

[30] Usp. Pio IX., Enciklika Quanta cura, ASS 3 (1867.) 162; Lav XIII., Enciklika Immortale Dei, ASS 18 (1885.) 170-171; Pio XI., Enciklika Quas primas, AAS 17 (1925.) 604-605; Katekizam Katoličke Crkve, br. 2108; Kongregacija za nauk vjere, Deklaracija Dominus Iesus, br. 22.

[31] Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija Gaudium et spes, 43; vidi također Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica Christifideles laici, 59.

SADRŽAJ

Uvod	5
Trajan nauk	7
Neke ključne točke u trenutnim kulturalnim i političkim raspravama	9
Načela katoličkog nauka o autonomiji svjetovnog poretka i pluralizmu	17
Razmišljanja o nekim posebnim vidicima	22
Zaključak	43